

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ЦІыху Хуэфащэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо къэрал зэгухэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м щыІам къыщаштащ 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкІэ.

Дунейпсо Къэрал Зэгухэныгъэм (ДКъЗ) и Зэхуэсым егъэлур;

Дунейпсо цІыхугъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы цІыхури зэгухэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым щыгъуи я нэгум щІагъэтурэ мыбы къыщыхэщ цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэІэ зэрытрагъэтым, хуашІ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукІэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кІуэцІхэми дунейпсоми кІуэхукІэ нэхри зыщызужь амалхэр зыхуагъэщхъэпэурэ мы зэгухэныгъэшхуэм хэт къэралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щІагъэт нэгъуэщІ къэралхэм я лъэпкъхэри къызэщІиубыдэу, дунейпсом и дэнэ щІыпІи мы цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу щызрагъэкІуэным, къыщаштэным, щагъэзэщІэным хуцІэкъунхэу,

цІыху хуэфащэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэуэв мы дунейпсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

ЦІыху псори щхъэхуиту, я щІыхьымрэ я хуэфащэхэмрэкІэ зэхуэдэу къальхур. Акъылрэ зэхэщІыкІ гъуазэрэ яІэщи, зыр зым экъуэш зэхэщІэ яку дэлъу зэхушытын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури зэхуэдэу хуитщ мы джэпсалъэм хэт цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэщхъэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цІыхубз-цІыхухъуу зэрыщытым, и бзэм, иІыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщІ еплъыкІзу иІэм, лъэпкъыу е цІыху гупу къызыхэкІам, мылкъуу иІэм, къыщалъхуа-къыздалъхуам емылгытауэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкІуэтэныгъэншэу.

КъынэмыщІауэ, къэрал щхъэхуити, нэгъуэщІым и унафэ щІэти, щхъэхуитыжныгъэ (автономие) зимыІи, нэгъуэщІу зы щхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэррей къэралым и цІыхуу щытми дэтхэнэ зы цІыхум зэхэгъэжыншэу хуашІ хъунукъым зыщыщ къэралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къэралхэм я зэхуакум щіІэ статусым къыхэкІыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхъэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфащэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщылІыу плъытэ е пщІылІыпІэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щІыкІэуи пщылІыгъэр, пщылІ щэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхъэлІэ хъунукъым, залымыгъэкІэ, цІыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыиин хуэдэкІэ удзекІуэ, апхуэдэ тезыр теплхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашцэ дэнэ щІыпІи цІыхуу, юридическэ лицоуэ кыыщалгытэну.

7-нэ пычыгыуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури кърал хабзэм и пашхъэ щызэхуэдэщ икІи кърал хабзэм кърэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэщхъэпэну хуитщ. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашцэ мы джэпсалтэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ ІуэхущІафэхэми, апхуэдэ ІуэхущІафэм сыт хуэдэуи тегъэгущхуэнми кыыщакъумэну.

8-нэ пычыгыуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ хабзэ нэхъыщхъэм е кърал хабзэм кыырипэс цІыху хуэфашцэхэр зыкътэ ІуэхущІафэ кыыщхъукІэ хуитыныгъэ зиІэ хеящІэхэм зыхуигъэзэну, зыкъригъэхъумэну.

9-нэ пычыгыуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури лажъэ имыІэу яубыд, ягъэТыс е егъэзыгъэкІэ нэгъуэщІ щІыпІэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгыуэ

Дэтхэнэ зы цІыхуми хуитыныгъэ иІэщ и хуэфашцэхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукІэ икІи езым зы лажъэ кыыщитралхъэкІэ зыми фІэмылІыкІ, зыми и унафэм щІэмыт, имытелхъэ хеящІэ щхъэхуит псэхуитыр захагъэкІэ икІи нахуэуэ и Іуэхум иригъэплгыну хуеину.

11-нэ пычыгыуэ

1. Зы лажъэ/щІапхъэджагъэ зытралхъэ дэтхэнэ зы цІыхури зиухиижын зыхуэныкыуэну шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеищІэгъу нахуэм и кІэхуы, кърал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункІэ хейуэ кълъытэр, мыхеифэ къралпыркъым.

2. Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щищІэм щыгыуэ кърал хабзэкІэ е Дунейпсо хабзэкІэ щІапхъэджагъэу ямыбжа зы Іуэху зэрищІам е ищІапхъэу къащыхъу зэримыщІам щхъэкІэ. Хэти щІапхъэджагъэ щищІам щыгыуэ хуэгъуэуау щыта тезырым нэхъыбэ тралхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгыуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум и гъашІэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщІэ щІыкІэхэм щхъэусыгъуэншэу зыри кыыхэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цІэм кьеІусэ Хэти хуитыныгъэ иІэщ мыпхуэдэ кыыхэзэрыхъыныгъэхэм кърал хабзэкІэ зыкъщыригъэхъумэну.

13-нэ пычыгыуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ дэтхэнэ зы кърэли и щІыналтэм щхъэхуиту щызекІуэну, щыпсэну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езы и къралри хэту дэтхэнэ зы къралым иІэпхъукІыну икІи щІэрыщІэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгыуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ залымыгъэ/лей кыыщрахым и щхъэр нэгъуэщІ кърал иригъэзыну, щхъэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхъэпэну.

2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт щІапхъэджагъэхэм е Дунейпсо кърал зэгухам и мурад, и бзыпхъэ къемызэгъ ІуэхущІафэхэм кыыхэкІ дауэдапщэхэм щыгыуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхъэпэ хъунукъым.

15-нэ пычыгыуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зы къралым и цІыхуу щытыну.

2. Дэтхэнэ зы цыыхур зицыхуу щыт къэралым щхъэусыгъуэншэу хэбгъэкI е нэгъуэщI къэралым и цыыху хъуну иIэ хуитыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжъ ирикъуа дэтхэнэ зы цыыхухъуми цыыхубзми хуитыныгъэ иIэщ къызыхэкIа лъэпкъым, зи цыыхуу щыт къэралым е дину иIыгъым къыхэкI пэрыуэгъу къыхуэмыуву, хуиту къишэну, дэкIуэну, унагъуэ иухуэну.

2. Зэрышэн-зэдэкIуэным теухуа зэзэгъыныгъэр (нэчыхъыр), зэрышэну-зэдэкIуэнухэм езым я щхъэхуитыныгъэ пэжрэ я фIэфIыныгъэ икъурэкIэ яухуэр.

3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукIэм и лъабжъэ нэхъыщхъэщи, жылэми къэралми къехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иIэщ езым и унейуэ е нэгъуэщIхэр иIэхъэгъуэу мылкъу зригъэIэну.

2. Дэтхэнэ зы цыихур щхъэусыгъуэншэу и мылкъу пэIэщIэ е лъымыIэсыф пщIы хъунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыихум гупсысэ, зэхашIэ икIи дин хуитыныгъэ иIэщ. Мы хуитыныгъэм къызэщIеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхъэхуэIуэрыщIэнхэр, и динкIэ щIапхъэхэр нэрылъагъуу яригъэщIэн, игъэзэщIэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иIэщ зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр къиIуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтщ цыихур и гупсысэхэм къыхэкIкIэ зыми къымыгъэгумэщIыну, къэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылгытауэ щIэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэгуки къэхутэн-къэпщитэн, зыIэрыгъэхъэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иIэщ Iэцэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ иухуэну, ухуа хасэм хыхъэну.

2. Хэти зы хасэ хыхъэну ебгъэз хъунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иIэщ занщIэу езым е хуиту къыхиха и лIыкIуэхэм я IэкIэ къэралым и зегъэкIуэн Iуэхухэм хыхъэну, хэIэбэну.

2. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иIэщ и къэралым цыихубэм къыхузэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжыншэу, псом хуэдэу зыхуигъэщхъэпэну.

3. Хыкумэт Iэщхъэтетныгъэм и лъабжъэр къэралым и цыихубэм и фIэигъуэныгъэрщ. А фIэигъуэныгъэр утыку къохъэр щэху щIыкIэм тет хэыхыныгъэ хуит захуэхуэ е цыихухэм я фIэигъуэныгъэхэр щхъэхуит-псэхуиту къызэрагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщI щIыкIэхуэ, зи ныбжъ ирикъуа цыиху псоми яхуэIухауэ, я IэIэтхэми зэхуэдэ гуащIэ яIэуэ, пIалъэ гъэнэхуакIэ къытрагъэзэжхэмкIэ.

22-нэ пычыгъуэ

Цыихубэ жылагъуэм зэрыщыщым елгытауэ дэтхэнэ зы цыихум хуэфашщ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащIэкIэ е къэралыгъуэхэм я зэдэIэпыкъуныгъэкIэ икIи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыкIэмрэ и амалхэмрэ елгытауэ дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иIэщ и напэрэ и цыихугъэрэкIэ тыншу зэрызиужыныу экономикэ, социалнэ икIи щIэнхабзэ IуэхукIэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иІэщ лэжьэну, и Іуэхур хуиту кыыхыхыну, зауагъэкІэ икІи хуэфІ амалхэмкІэ лэжьэну икІи Іуэхуншагъэм кыыцахъумэну.

2. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иІэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ Іуэху папщІэ зэхуэдэ лэжьапщІэ къратыну.

3. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри цыыхум хуэфэщэн псзукІэ иІэу зыгъэпсзун, щыхуейм деж зылъыІэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкІэ щІэгъэбыдауэ зы псзукІэ амал къезытын зы лэжьапщІэ хуэфІ кыІэрыхъэну.

4. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иІэщ езым и фІагъэ папщІэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхишэну, апхуэдэ зэхэшап хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иІэщ зигъэпсэхуну, и нэгу зригъэужьыну, псом хуэмыдэу и лэжьэгъуэ пІалъэр цыыху хуэфашэ щапхъэм иту кыыхуагъэпсыну, пІалъэ гъэнэхуакІэ и лэжьапщІэри къратурэ гъэпсэхуакІуэ дэкІыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфашэ иІэу псзун папщІэ шхыныгъуэ, фашэ, унэ икІи медицинскэ дэІэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иІэщ, Іуэхуншагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лІыгъуабагъэ, фызабагъэ, жьыгъэ икІи езым имыІэщІагъэ Іуэхугъуэхэм кыыхэкІ амалыншагъэ, тхъэмыщІагъэ кылыбысу щытмэ кыыцахъумэну, кърэгъэлыну.

2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яІэщ хэхауэ кыкІэлъыплъынхэу, кыддэІэпыкъунхэу. Зэрыша зэлІ-зэфыз и бынуи зэмышхъэгъусэхэм кълъхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхъэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхур хуитщ гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащІэ дыдэу къапщтэмэ икІи лъабжъэ гъэсэныгъэр ахъшэншэщ. ПэщІэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъэІэнкІэ амал зимыІэуэ егъэзыгъуэщ. Техникэ икІи ІэщІагъэ гъэсэныгъэр хэти хузэІухагъэну. Ипщэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хузэІухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елъытауэ.

2. Гъэсэныгъэр цыыхум и цыыхугъэм икъуу зригъэужьыным хуэфІу гъэпсауэ икІи цыыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъыщхъэхэмрэ хуащІ щІыхьыр, лъытэныгъэр игъэлъэщыным, щІигъэбыдэным хуэунэтІауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цыыхухэр хуцІигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулъытэ, зэгурыІуэ, зэхуэфІныгъэ, зэныбжьэгъугъэ дэлъыну икІи мамырныгъэр кыыхъумэн папщІэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкІуэкІ лэжьыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.

3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур кыыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ цыыхубэм и щІэнхабзэ гъашІэм хуиту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, щІэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икІи ар зыхуигъэщхъэпэну.

2. Хэти хуитыныгъэ иІэщ езым кыигъэщІа щІэныгъэ, жъабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэщІагъэхэм мылъкуу, пщІэуэ, щІыхъуэ кыпэкІуэу хъуар кыыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашэщ мы джэпсалъэм кыыщыхэщ цыыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ щагъэзэщІэфыну зы социалнэ икІи дунейпсо гъэпсыкІэ системэ щыІэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цыыхугъэм хуиту икІи икъуу зригъэужьыну амал къезыт цыыхубэ жылагъуэми къралми хуищІэжыпхъэ пщэрылхэр иІэщ.

2. Хэти и хуэфашэхэр зыщыхуигъэшхэпэкІэ икІи и хуитыныгъэхэр щызэрихъэкІэ, нэгъуэщІхэм я хуэфашэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щІыхь, лъытэныгъэ кыыхуегъэшІын икІи демократичэскэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкІэр, щыІэкІэр егъэфІэкІуэным и амалхэр къэхъума хъун папщІэ хэхауэ къэрал хабзэкІэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытщ.

3. Дауи иррехъу, мы цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэшхэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурыль-гурыщІэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъыу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалъэм кыыхиубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаІуэ хъунукъым мыбы кыыщыІуэтыкІа хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр иІэтыну, иукъуэну дэтхэнэ зы къэралы, гупи, нэрыбги хуитыныгъэ ирит хуэдзу.
